

semester ved amerikanske universiteter. Forfatteren er selv professor ved Pennsylvania State College. Der lægges som bekendt megen vægt på, at disse amerikanske lærebøger, der skal bruges af tusinder af studenter, ofte mødende med relativt beskedne forudsætninger, er affattet i et klart og let fatteligt sprog, og denne bog synes ikke at danne nogen undtagelse fra reglen. Den behandler sociologiens hovedproblemer: det enkelte menneskes udvikling i forhold til omgivelserne, befolkningens størrelse, fordeling og organisation, sociale institutioner som familie og religionen, samt endelig forandringerne i samfundet. Sin særlige interesse har den ved helt igennem at sigte mod belysning af det moderne samfund i U.S.A., hvorfor klassesdeling, minoriteter, familie og ægteskab i Amerika får særlige kapitler. Mange afsnit, f. eks. de om byer og bysamfund, er af betydning for geografer, og det kunne muligt have interesse ved lejlighed at vende udførligere tilbage til sociologiens behandling af disse problemer. *C. G. Feilberg.*

E. Cecil Curwen & Gudmund Hatt: *Plough and Pasture. The early History of Farming.* (Henry Schuman, New York 1953). 329 sider. Bd. 27 i »The Life of Science Library«.

Bogen består i virkeligheden af to selvstændige værker, idet Curwen (en kulturhistorisk interesseret engelsk læge) behandler "Prehistorisk farming of Europe and the Near East", mens Hatt skriver om "Farming of non-European Peoples". Curwens afsnit, der især synes bygget på engelsk (og nogen dansk) arkæologisk litteratur, giver en let læst oversigt over emnet. En række interessante ting behandles, således bl. a. de keltiske marker i England, som svarer til de af Gudmund Hatt undersøgte fortidsagre her i landet, og gamle former af kværne og møller. Som helhed må afsnittet dog betragtes som svagt. Bl. a. er forfatteren alt for tilbøjelig til at give sig sine frie spekulationer i vold.

Af en helt anden karakter er Hatts arbejde, som bygger på et omfattende litteraturkendskab og giver en — måske somme tider lidt tør —, men uhyre nyttig fremstilling af talrige kendsgerninger, og hvis almindelige overvejelser helt igennem forekommer meget velafvejede.

Hovdlinien i Hatts fremstilling af de ikke-europæiske folks erhvervskultur er ganske vist kendt fra hans afsnit i „Jorden og Menneskelivet“; men alligevel er dette et helt nyt og langt dybere gående arbejde. Man får på een gang et indtryk af den store rigdom på former, menneskets erhvervsvirksomhed kan antage, og af

den brede og dybtgående sammenhæng, der er imellem de forskellige erhvervskulturelle stadier. Hatt fremhæver den store erfaring og kundskab, der allerede kræves af samlere og lavere jægere. Det er ikke blot halv-agerbrugere, der formår at fjerne giftstoffer fra rødder og frugter. Australierne forstår at uskadeliggøre giften i frugterne af *Zamia*, hvis nydelse gjorde Cooks folk syge. Det er hos flere primitive folk skik, at en ung mand skal ægte en ældre kvinde og omvendt, for at den unge kan nyde godt af den ældres erfaring. Det er utvivlsomt en rigtig definition af jagt, Hatt giver, når han siger: "Hunting may be regarded as a technical perfection of the collectors work". Jægeren bruger redskaber: bumerang, spyd, kastekølle, som gør hans indsamlingsradius videre.

Overgangen fra samlerstadiet til agerbrug er ikke brat. Samlerne kender til at skåne frøbærende planter. Assiniboineindianerne v. og nv. for Lake Winipeg plejede at så vild ris (*Zizania aquatica*) i deres sumpe og senere at vende tilbage for at indsamle frøene. Når mennesket tager en vild plante i regelmæssig brug, vil dens livsbetingelser derved blive ændret. Mennesket kommer ubevidst til at sprede den, nogle planter finder gunstige voksepladser nær boligerne, hvor jorden gødes ved affald. En skønne dag kan symbiosen mellem mennesket og en plante antage den intensive form, vi kalder agerbrug.

Det smukkeste og bedst afrundede afsnit i Hatts del af bogen forekommer mig at være "American Plowless Agriculture". Det giver et levende billede af landbrugets stadi i det før-columbiske Amerika. Blandt interessante enkeltheder kunne fremhæves: forud for majsens almindelige udbredelse har forskellige andre stivelsesproducerende planter domineret enkelte regioner, skærmpflanter *Arracacha xanthoniza* hos Chibcha; *Amaranthus paniculatus* i Mexico; solsikkearter i U.S.A. og Canada. Med hensyn til husdyrhold gøres opmærksom på, at grænsen mellem lama-hold og lama-jagt i Inka-riget var flydende. Der gives udførlige fremstillinger af Oceaniens og Afrikas agerbrug uden plov. Højkulturområdet i den gamle verden karakteriseres ved brug af plov og hjul samt ved Øst-Asiens havebrug. Hatt følger dernæst de to hovedudviklingslinier, af hvilke den ene går fra samlerstadiet over halv-agerbrug til hel-agerbrug, den anden fra højere jægere over dyretæmning til vandrende hyrder. Et specielt kapitel er ofret næringsmidlernes fysiologiske værdi inden for de skildrede agerbrugskulturer.

Bogen kan anbefales enhver lærer, der skal gennemgå erhvervskulturens hovedformer for sine elever.

C. G. Feilberg.